

ks. Michał Drożdż

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

OD SPOŁECZNOŚCI DO WSPÓLNOTY – OD REDAKCJI

Jesteśmy świadkami medialnej rewolucji, która nie tylko niesie ze sobą zmiany systemów i technik przekazu, ale ogarnia cały świat kultury, życia społecznego i duchowej integracji lub dezintegracji człowieka i jego dóbr osobistych. W konsekwencji takiego dynamicznego rozwoju nowych mediów sieciowych, tworzą się nowe społeczności, które funkcjonują równolegle do realnego świata relacji społecznych. Pojęcie „społeczności” jest próbą określenia nowej jakości więzi międzyludzkich, która jest także nową kategorią między społeczeństwem a wspólnotą. Mimo zmieniającego się pod wpływem mediów świata relacji międzyludzkich człowiek ze swoją podmiotową godnością jest zarówno w świecie wirtualnym, jak i realnym trwałą i niezmienną się wartością, na której należy oprzeć wszelkie wartościowanie jakości ludzkich społeczności.

W swoim orędziu na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu na rok 2019 papież Franciszek wskazuje na potrzebę budowania ludzkich wspólnot zarówno na fundamencie więzi społecznych realnego świata, jak i na fundamencie więzi społecznościowych wirtualnych światów. Dynamika przenikania się tych dwóch światów sprawia, że i społeczności ludzkie nabierają coraz bardziej cech medialności w jednym zmediatyzowanym świecie. Papież Franciszek pisze: „Dzisiaj środowisko medialne jest tak wszechobecne, że nie sposób go niemal odróżnić od sfery życia codziennego. Sieć jest bogactwem naszych czasów. Jest źródłem wiedzy i relacji niegdyś niewyobrażalnych. [...] Trzeba przyznać, że sieci społecznościowe, o ile z jednej strony służą nam do większego powiązania, odnalezienia się i pomagania sobie nawzajem, to z drugiej strony nadają się również do manipulacyjnego wykorzystywania danych osobowych, mającego na celu uzyskanie korzyści politycznych lub ekonomicznych, bez należytego poszanowania osoby i jej praw”¹.

¹ Franciszek, „Wszyscy tworzymy jedno” (Ef 4, 25). *Od wirtualnych wspólnot społecznościowych do wspólnot ludzkich. Orędzie na 53. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu*, <https://www.paulus.org.pl/214,53-swiatowy-dzien-srodkow-spoolecznego-przekazu-franciszek-2019> (24.01.2019).

Ciekawym wątkiem refleksji papieża Franciszka jest tematyka, czy wręcz metafora, „sieci”, która może poprawnie funkcjonować i mieć pozytywny wymiar, jeśli będzie działać dzięki partnerstwu wszystkich elementów. „Metafora sieci, sprowadzona do wymiaru antropologicznego przypomina inną postać pełną znaczeń: wspólnoty. Wspólnota jest o tyle silniejsza, o ile jest bardziej spójna i solidarna, ożywiana uczuciami zaufania i dążąca do wspólnych celów. Wspólnota jako sieć solidarna wymaga wzajemnego słuchania i dialogu opartego na odpowiedzialnym używaniu języka”². Trzeba mieć jednak świadomość, że wirtualne wspólnoty społecznościowe nie stają się automatycznie synonimem wspólnoty, podobnie jak nie każde społeczeństwo w całości lub jego części funkcjonuje jako wspólnota. Nie wszystkie ludzkie społeczności są w stanie wykazać spójność i solidarność, które są cechami wspólnoty, ale często pozostają jedynie skupiskami osób, które rozpoznają się wokół interesów lub kwestii charakteryzujących się słabymi więzami. Sieci społecznościowe, mimo ich wielorakiego pozytywnego wydźwięku, podsycają niepoohamowany indywidualizm w środowisku cyfrowym, doprowadzając czasami do nakręcania spirali nienawiści³. „Sieć jest okazją do promowania spotkania z innymi, ale może również zwiększyć naszą samoizolację, jak sieć pajęczna zdolna do usidlenia. To młodzież jest najbardziej narażona na złudzenie, że sieć społecznościowa może ich całkowicie zaspokoić na poziomie relacji, aż po niebezpieczne zjawisko młodych «pustelników społecznościowych», którym grozi całkowite odcięcie się od społeczeństwa. Ta dramatyczna dynamika ukazuje poważny rozłam w strukturze relacyjnej społeczeństwa, rozdarcie, którego nie możemy lekceważyć”⁴.

We wszelkich ocenach stanu i rozwoju społeczności trzeba zachować krytyczne spojrzenie. Należy się strzec generalizujących tez, a nierzadko również sloganowych haseł, przypisujących sieci wszelkie możliwe zło, ale także nie można się bezkrytycznie fascynować nowymi możliwościami technologii sieciowych i ich skutecznością oddziaływania na człowieka bez uwzględnienia ich negatywnych skutków i dysfunkcji. Nie wystarczy tworzyć coraz doskonalsze technologie komunikacyjne między ludźmi, żeby budować ich relacje, ale potrzeba ciągle na nowo odkrywać prawdziwą tożsamość wspólnotową, będąc świadomym odpowiedzialności, jaką mamy wobec siebie nawzajem, także w sieci.

Zadaniem naszego czasopisma „*Studia Socialia Cracoviensia*” jest prezentowanie rzetelnych naukowych badań szeroko rozumianych problemów i zjawisk współczesnego społeczeństwa medialnego. Prezentacja tych badań ma na celu nie tylko upowszechnianie owoców badań naukowych, wymianę doświadczeń i wzorców badawczych, ale także ma cele praktyczne. Ambicją redakcji i autorów artykułów jest odkrywanie pozytywnych trendów społecznych i inspirowanie praktyki medialnej, praktyki pracy socjalnej czy praktyki życia rodzinnego pozytywnymi wartościami i ideami służącymi dobru człowieka i społeczeństwa. Ta inspiracja czerpie z bogatego dziedzictwa myśli i działań św. Jana Pawła II. Jan Paweł II fascynował świat, również świat mediów, swoją osobą. Jego głębokie umiłowanie prawdy, ewangeliczna prostota stały się źródłem szacunku, jaki zdobył w świecie mediów. Nie tracił tego szacunku i nie przestawał być autorytetem

² Franciszek, „*Wszyscy tworzymy jedno*” (Ef 4, 25)..., dz. cyt.

³ Por. Franciszek, „*Wszyscy tworzymy jedno*” (Ef 4, 25)..., dz. cyt.

⁴ Franciszek, „*Wszyscy tworzymy jedno*” (Ef 4, 25)..., dz. cyt.

nawet wtedy, kiedy nie szczędził krytyki pod adresem mediów, jeśli sprzeniewierzały się prawdzie, dobrem obyczajom i godziły w podstawowe wartości ogólnoludzkie. Zawsze jednak zachęcał dziennikarzy do wsłuchiwania się w problemy człowieka i do obrony jego praw, do bycia rzecznikami spraw ludzkich, przekazywania prawdy o człowieku i jego godności dla dobra każdej ludzkiej społeczności.

Dlatego w dziewiętnastym numerze naszego czasopisma naukowego „Studia Socialia Cracoviensia” podejmujemy w sposób poznawczy i badawczy problematykę społeczności w jej wielorakich uwarunkowaniach społeczeństwa medialnego. Mamy nadzieję, że prezentowane w tym numerze artykuły poszerzą horyzonty wiedzy naszych czytelników na ten temat i przyczynią się także do twórczego dialogu we współczesnym społeczeństwie medialnym na fundamencie uniwersalnych wartości, służących dobru człowieka i społeczności.

Redaktor naczelny
ks. Michał Drożdż